

LESNI DELAVEC

Glasilo Osrednjega društva lesnih delavcev

Izhaja vsakega 1. in 15. v mesecu. — Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Šelenburgova ulica šte. 6/II, desno. — Naročnina stane letno 26 Din, pol-oleta 13 Din, četrletno 650 Din, posamezna številka stane 1 Din. — Oglasi se za milimeter prostora v dolžini širine enega stolpca pri enkratni objavi nčunajo po 2, pri trkratni objavi po 1'80 in pri večkratni objavi po 1'40 Din. — Nefrankirane ali premalo frankirane dopise se ne sprejema. — Rokopisi se ne vračajo. — Reklamacije so poštnine proste.

Štev. 19.

Ljubljana, dne 1. oktobra 1924.

Leto III.

Za glavno skupščino.

Da si bodo funkcionarji podružnic Osrednjega društva lesnih delavcev na jasnem glede števila delegatov, ki jih je na zborovanjih poedinih podružnic voliti za glavno skupščino, naznanjamo, da imajo posamezne podružnice voliti odnosno na glavno skupščino poslati in sicer: Ljubljana 3, Maribor 2, Strnišče pri Ptuj 1, Stari trg pri Rakeku 1, Ptuj 1, Črna v Mežiški dolini 1, Glažuta-Kočevje in Bled 1 (delegata je voliti v Glažuti), Loški potok 1, Milanov vrh 1, Zbelovo 1, Celje 1. Celjski delegat bo zastopal tudi podružnico v Mislinjah.

Gostje imajo pravico prisostvovati glavni skupščini le proti izkaznicami, ki si je treba pravočasno preskrbeti. Izdaja jih načelstvo.

Odbori podružnic naj skrbijo, da bodo člani imeli priliko izvoliti si na društvenih shodih take delegate, do katerih bodo imeli zaupanje.

Izvoljene delegate je naznaniti načelstvu Osrednjega društva lesnih delavcev najkasneje do 15. oktobra 1924.

Izvoljenim delegatom bo načelstvo pravočasno poslalo legitimacije. Poleg tega mora vsak delegat prinesiti potrdilo, oziroma poverilnico od svoje podružnice, iz katere mora biti razvidno, da je bil res izvoljen. Poverilnica mora biti podpisana od dveh podružničnih funkcionarjev ter oskrbljena s podružnično štampliko. Poleg tega mora prinesiti vsak delegat svojo člansko knjižico, oziroma legitimacijo, iz katere mora biti razvidno, da s svojimi prispevki ni v zaostanku.

NAČELSTVO.

Pred novim navalom brezposelnosti.

Kakor znano se nahaja v naši državi več tovarn za vagone, katere so deloma državne, deloma pa tudi privatne. Državne tovarne za vagone se nahajajo v Mariboru, Zagrebu, Sarajevu, Nišu, Skoplju in Velesu; privatne v Kruševcu, Smederevski Palanki, Brodu na Savi, Smederevi in Subotici.

Uprave vseh navedenih tovarn so v zadnjem času obrate znatno restringirale, to se pravi omejile, kar je imelo za posledico odpuščanje znatnega dela delavcev.

Z odpuščanjem delavcev se v tovarnah za vagone nadaljuje še danes. Kot vzrok odpuščanja navajajo tovarne pomanjkanje kreditov. V resnici pa je bil izgovor na kredite le pretveza, za katero so se skrivali špekulacije in kupčije, ki so jih uprave teh tovarn uganjale na račun države in delavcev.

Uprave domačih tovarn za vagone so uvedle prakso da naročila za izdelavo novih vagonov od države sicer sprejemajo, prevzeta naročila pa proti masnim provizijam oddajajo tovarnam v inozemstvu. Na ta način so si čestite uprave domačih tovarn brez vsakega truda zagotovile lepe dohodke, domače delavstvo pa mora praznih rok gledati, kako se inozemskim tovarnam oddaja delo, med tem ko sami ostajajo brez dela in tudi brez jela. Kako so državotvorni, nacionalistični, kapitalistični krog Jugoslavije okrog tovarn za vagone postopali, dokazujejo najbolj pred kratkim razkrite velikanske goljufije, ki so jih uganjale uprave privatnih tovarn za vagone na račun državnega imetja. Mnogo izmed teh tovarn so namreč po protekciji aktivnih ministrov in političarjev sprejemali naročila za državne železnice. Med tem pa, ko je bila možnost dana, da se poprava posameznega poškodovanega vagona v državnih tovarnah izvrši za 18.000 dinarjev, so privatne tovarne dobivale po 33.000 dinarjev za vagon. Uprave privatnih tovarn so potemtakem pri vsakem vagonu poleg običajnega dobička zaslužile še po 15.000 dinarjev.

Z drugimi besedami povedano je pri vsakem vagonu šlo privatnim kapitalistom 15.000 Din na stroške države v žep kot „bakšiš“.

Konstatiralo se je, da so privatne tovarne za vagone državo na ta način ogulile za 300 milijonov dinarjev. Uboga Jugoslavija!

Rezultat odkritja tega oderuštva je ta, da je vlada pričela doma ustavljati vsako izdelavo novih in popravila starih vagonov ter da vsa ta dela oddaja direktno v inozemstvo. S tem niso udarjeni dosedanja oderuhi, ker ti so si svoj „pošten dobiček“ že napravili, udarjeni pa so izključno delavci, kajti oni delavci, kateri so dosedaj bili zaposleni v tovarnah za vagone, bodo gotovo porinjeni na cesto.

Vprašamo, kako dolgo bodo delavci še plačevali račune brezvestnih tovarnarjev in njihovih pajdašev iz vrst ministrov in političarjev, ali bo katerikrat konec takim lumparijam?

Da se ne pozabi.

Ko smo poročali o burni razpravi, katera se je vršila začetkom meseca septembra t. l. v pisarni lesnoindustrijske delniške družbe Korotan v Prevaljah, nismo omenili, da se je splošnega krika in vika poleg g. Lahovnika udeležil tudi še nekdo drugi. Lesni delavci v Prevaljah gotovo poznajo nekega malega moža, ki je poleg g. Lahovnika pri družbi še edina merodajna oseba in ki se pri upravi podjetja tudi aktivno udeležuje. Ta mož je sicer silno male postave, zato pa ima

glavo veliko kakor škaf. Tudi to človeče očitno strada, dela in skrbi. Med stradanjem in delom je seveda velika razlika. Delavci na primer so od pomanjkanja in težkega dela bledi, suhi in jetični med tem, ko naš debeloglavi gospod navzlic svoji mali postavi tehta svojih 130 kilogramov. Od samega stradanja in od same zgube ima njegov trebuh, roke in noge take dimenzije, da bi na vsaki razstavi ali konkurenci debeluharjev sigurno odnesel prvo ceno. Tudi ta smešna figura je odpiral svoja usta na stežaj in napenjal svoje grlo ter kričal in na delavce zabavljajal tako predrzno kakor vrabec.

K intermecu, ki se je odigral v pisarni, dostavljamo še, da se je od strani g. Lahovnika in njegovega, kar se tiče debelost, opasnega konkurenta, delavce slikalo v najbolj črnih barvah. G. Lahovnik je med drugim trdil tudi to, da je večkrat po noči zasačil delavce, ko so se namesto dela zabavali, kramljali, vriskali itd. Enkrat jih je baje zasačil, ko so imeli na žagi cel sodček pive in so bili pijani, drugič zopet jih je zasačil, ko so ženske z neko črnino mazali po obrazih in se v kotih z njimi mečkali, in tako je šlo naprej.

Mi teh obdolžitev seveda ne moremo kontrolirati. V kolikor pa poznamo resnicoljubnost kapitalistov in resnicoljubnost g. Lahovnika in njegovega famulusa posebej, smo uverjeni, da so celo zadevo vsaj za 80 odst. pretirala. Zanimiva je stvar tudi še iz neke druge strani; § 17 zakona o zaščiti delavcev se namreč glasi: Ženske brez razlike starosti in mladostni delavci pod 18 leti se ne smejo zaposliti ponoči v podjetjih, navedenih v § 1 tega zakona.

Gospodje od Korotana so v svojem gorečnem zabavljanju na delavce pozabili, da se prav za prav sami sebe obtožujejo prestopka kršitve zakona.

Da se ne bodo mogli izgovarjati na morebitne izjeme, ki jih zakon pripušča glede zaposlitve žensk po noči, navajamo § 18, ki pravi: Od tega se sme odstopiti za odrasle ženske in mladostne delavce od 16. do 18. leta samo:

a) ob višji sili, ko je neizogibno treba podjetje oteti nenadne nevarnosti ali večje škode;

b) če se dela s sirovinami, ki se rade kvarijo, če jih je neizogibno treba obvarovati neizbežne pokvare, in sicer največ 30 krat na leto;

c) ob neizogibni višji državni potrebi.

V primerih pod a in b morajo lastniki podjetij najkasneje v 24 urah, ko nastopi ta eventualnost, o tem poročati pristojni inšpekciji dela; primeri pod c pa določa samo ministrstvo za socialno politiko.

Pri Korotanu ne prihaja niti eden izmed navedenih slučajev v poštev in vendar zaposlujejo gospodje na svojem podjetju, kakor sami pravijo, ženske tudi redno po noči.

Nastane vprašanje, kdo je kriv ponočnega „mečkanja“ na žagi? Na to odgovarjamo, da ne toliko delavci kakor družba Korotan, ki protizakonito zaposluje ženske tudi ponoči. Kaj pa vi, g. inž. Dejak, kot inšpektor dela v Mariboru pravite na to? Ali se vam ne zdi, da je uprava družbe Korotan glavni krivec na teh „čednih“ razmerah, ker sili delavke na delo tudi po noči, kar gospodje s svojimi obtožbami delavcev tudi sami priznavajo? No, in kaj mislite ukreniti? § 123 zakona o zaščiti delavcev vam velevala, da družbo Korotan kaznujete z globo do 3000 Din. Ali boste to storili?

Kar se pa pijače in vriskanja tiče, je pa stvar takale: Družba Korotan svoje delavce skrajno slabo plačuje, to je razlog, da si ne morejo privoščiti zadostne in potrebne hrane, iz obupa se skušajo „okrepčati“ s pijačo — kar je sicer napačno —, kar pa oslabei želodci delavcev ne prenesejo, zato

se jim takoj pozna, čeprav izpijejo tekom 14 dni le toliko, kar popije recimo kdo izmed družabnikov Korotana v enem dnevu. Kriva je torej zopet družba radi nezadostnih plač, ker sili delavec ne rabi pijače, lačni pa jo zauživa samo radi tega, da se omami in vsaj za trenotek pozabi na svojo mizerijo.

Lesnim delavcem družbe Korotan svetujemo, naj uživanje alkohola opuste, ker jim ne koristi prav nič, nasprotno škoduje, in pa, da ne bodo imeli gospodje prilike sklicevati se na slučaje, kakor se je to zgodilo zadnjič. Zpomnijo pa naj si tudi, da je slabim razmeram mogoče priti v okom le potem smotrenega stvarnega in požrtvovalnega dela v strokovni organizaciji, kakršna je Osrednje društvo lesnih delavcev.

Inženir Dejak kot inšpektor dela.

Mariborsko okrožje inšpekcije dela se lahko ponaša, da mu stoji na čelu mož, kateremu bi pristojalo vse drugo boljše kakor pa funkcija, ki jo izvršuje bolj rečeno ne izvršuje. V urad inšpekcije dela prideš lahko, kadar hočeš, „tote“ Dejaka ne najdeš nikoli na svojem mestu; in če vprašaš koga izmed personala, kje je „toti“ gospod inšpektor, ti pove, da ne ve, da pa je šel gotovo za kakim svojim privatnim „kšeftom“. Na vsak način je „toti“ inž. Dejak kujon svoje vrste. Na „posle“, ki njemu nesejo, se razume kot nihče drugi. Mar je njemu pregledovanje obratov, mar zakon o zaščiti delavcev. Kakor znano so inšpekcije dela direktno in samo podrejene ministrstvu za socialno politiko, kar je dovolj povoda za g. Dejaka, da se ravna strogo po prislovcu „Bog visoko, car daleko“. Nihče ga ne kontrolira, zakaj bi se tudi brigal za inšpektorsko službo, ko ima svojih lastnih, privatnih opravil čez glavo. Modra glava kalkulira silno pametno: Na mesto dela, katerega bi kot državni uradnik bil sicer dolžan opravljati, bo bolj pametno, da si nabere nekaj cvenka potom privatnih kupčij, med tem se bo lepo bližal čas, ko bom kot državni uradnik stopil v pokoj. Lepa je sicer taka kalkulacija, ima pa to napako, da malce diši po lopovstvu. In če je v skladu s častjo vleči na račun davkoplačevalcev državni denar za delo, ki ga ne opravljam, je tudi vprašanje. Vsekakor je za tako stvar potrebno imeti jako trdo kožo. No, hvala bogu, inž. Dejak jo ima, in še celo bolj trdo kot treba, kajti drugače bi vsak — osobito akademsko naobražen — človek na tako eksponiranem mestu, kakor je mesto inšpektorja dela, ne vzdržal niti trenotek.

Pri zadnji razpravi, katera se je, kakor smo v zadnji številki našega lista omenili, vršilo v pisarni lesnoindustrijskega podjetja „Korotan“ v Prevaljah, je izgledalo, kakor da bi dični mariborski inšpektor dela bil tudi tam vjel nekaj „bakšiša“. Nihče drugi kakor sam glavni delničar družbe „Korotan“ gosp. Lahovnik se je bahal, da ima v rokah črno na belem od inšpektorja dela, da sme uvesti deseturni delovni čas in da mu ni treba plačati nadure za 50% boljše! Navodilo, ki ga je inšpektor dela Dejak dal Lahovniku, je moralo biti jako lepo (!), kajti v tem navodilu je originalni čuvar zakona šel preko določil o tajnem glasovanju delavcev, ki ga predvideva § 6 v tretjem odstavku zakona o zaščiti delavcev! Sedaj razumemo gosp. Lahovnika, zakaj je iz delavcev indirektno izsilil podpise za podaljšanje delovnega časa.

Drugič je inž. Dejak v svojem dopisu Lahovniku pljunil na zakon, ko je vedoma trdil neresnico, da Lahovnik v tem slučaju ni dolžan plačevati delavcem 50% kot doplačilo za nadure, kajti § 10 istega zakona se dobesedno glasi: „Vsako preko-

časno delo morajo lastniki podjetij plačevati najmanj s 50% višje od rednega." To je pač jasno povedano in zmanj se trudimo dobiti v zakonu kako besedilo, ki bi dopuščevalo kake izjeme. Ali je potem kaj čudnega, če gospoda inšpektorja dela v Mariboru vprašamo, koliko mu je družba „Korotan“ za njegovo naklonjenost vtaknila v žep? Gospod Dejak, javno vas pozivamo, da svojo lumparijo, ki ste jo izvršili nad delavstvom družbe „Korotan“, nemudoma popravite ali pa da zapustite prostor, katerega ste do tal diskvalificirali.

Teci Savo, Dravo teci...

Tako nekako se glasi neki stavek v pesmi „Lepa naša domovina“, ki za delavce nima kruha, nima vina. Tudi mi pravimo naj teče Sava, naj teče Drava, naj pa nikar ne pripoveduje celemu svetu to, kar bi mu kapitalistična buržuazija o lepoti in dobroti pri nas hotela sugerirati. Pripoveduje naj Drava resnico; pripoveduje naj, da so se ob njenih bregovih v Sloveniji našli ljudje, ki njeno lepo, čisto ime onečaščajo in skrunijo. Pripoveduje naj celemu svetu, kako zlorablja njeno ime in kako pod koriljem njenega imena Slovenci kapitalisti do krvi izmzgavajo Slovence delavce. Pripoveduje naj Drava, da je ljubezen in bratstvo, o katerem poje „Lepa naša domovina“ sama laž in prevara in da je bratstvo in ljubezen ob njenih bregovih v Sloveniji tako, da bi slovenski „brat“ kapitalist slovenskega „brata“ delavca najraje iz kože djal...

Na misli imamo lesnoindustrijsko družbo „Drava“, katera ima kakor znano svoj sedež v Mariboru in njeno tovarno v Zbelovem. Kdor se hoče na lastne oči prepričati, kako se muči in jedva životari kakor mravlja pridni slovenski lesni delavec, ta naj gre v Zbelovo v tovarno za vpognjeno pohištvo oziroma stole.

Ko je „Drava“ leta 1922 povišala svojo glavnico od 10 na 15.000.000 kron, je med drugim dobesečno publicirala tudi tole: „Naša družba se je v dveh letih svojega obstoja izredno razvila, tako, da sicer visoka delniška glavnica nikakor ne more več zadoščati. Ker je povpraševanje po izdelkih naše tovarne za upognjeno pohištvo v Zbelovem vedno večje, tako, da komaj zadoščamo naročilom. Moramo tovarno primerno razširiti. Delni znesek povišane glavnice se bo uporabil za nadaljno moderno ureditev našega podjetja v Mariboru, kjer smo vpeljali strojno in stavbeno mizarstvo. *Prepričani smo, da bomo tudi leta 1922 zaključili z lepim čistim dobičkom, ki bo čisti dobiček leta 1921 v znesku 1.738.270-83 še izdatno presegal.*

Sloves, ki ga uživajo naši izdelki in sploh naša družba, si hočemo tudi v bodoče ohraniti.“

Za leto 1923 je znašal čisti dobiček družbe „Drava“ 349.036-75 Din ali 1.396.147— K. Svojim delničarjem je za leto 1923 izplačala 5% dividende in 3% hiperdividende.

„Drava“ ima tudi rezervni fond, o ostalem in o vrednosti vsega kar ima niti ne govorimo, ker to spada pač k podjetju in obratovanju. Od svojega imetja je odpisala 209.523-40 Din ali 838.093-60 K, kar seveda prihaja tudi v prid družbi.

Vrnimo se k čistim dobičkom. Mi sicer nočemo dolžiti upravo družbe „Drava“, da svoje bilance ni pravilno sestavila, ali skušnje nas uče, da delniške družbe običajno ne izkazujejo vsega čistega dobička in to radi davčnega fiskusa. Zato navadno napravljajo po dve bilance, eno zase in drugo za javnost. In ako le gre, izkazujejo najraje, da ni bilo ne dobička in ne zgube, med tem pa na skrivnem gospodom članom upravnega sveta in nadzorstva, in več članov ponavadi taka družba nima, izplačujejo prav mastne nagrade — zato ker niso nič delali.

Če ima družba „Drava“ kakih deset družabnikov je to veliko. Ta peščica ljudi ima v rokah vse delnice in se tudi razume, da se ta peščica za ves čisti dobiček deli. Ako pa govoriš s kakim zastopnikom kake delniške družbe, ti poje o sami zgubi. Kakor videti pa se na račun takih zgub in od samih takih zgub prav imenitno živi.

Ko smo si že ogledali dobičke gospode pri „Dravi“, pa si oglejmo še plače delavcev. Povprečna plača delavcev pri „Dravi“ v Zbelovem znaša dnevno 22 Din ali 88 K, to je za 14 dni ako računamo 12 delovnikov 264 Din ali 1056 K, kar znaša, ako gre po sreči in ni nobenih praznikov, mesečno 528 Din ali 2112 K.

Ako na primer gospod ravnatelj Lipovec kadi cigare kube, si damo glavo odrezati, če mu ta znesek zadostuje za same cigare.

Najboljše pa je na stvari, da so postavke za akordno delo tako nizke, da delavci pri akordnem delu zaslužijo povprečno le po 225 do 250 Din, torej niti ne toliko, kakor pri dnevnem delu. —

Naravnost „krasno“ pa so plačane delavke. V najboljšem slučaju namreč znaša njihova plača dnevno 50 K!

Kaj naj počne delavec ali delavka s tako plačo, ali je to za kosilo ali za večerjo ali za koga? Za kosilo bi taka dnevna plača ravno zadostovala, toda kje je potem zajtrk, večerja, kje obleka, kje obutev in kaj ostane oženjenim za otroke? Že slišimo zastopnika tovarne kako hiti zatrjevati, da imajo delavci večinoma nekaj svojine. Lepo je to, ali je „Drava“ opravičena, da se redi na račun malenkostne svojine delavcev? Potemtakem ji ne zadostuje, da delavce fizično do skrajnosti izčrpa in duševno ugonablja, še mala, od očetov pristradana, podedovana malenkostna posestevica jim hoče pogoltniti! In v resnici je tako, da morajo stariši vzdrževati sina ali hčer zato, da ta dela „Dravi“ za napitnino. Žena in otroci morajo garati doma, ker bi drugače moral mož pri „Dravi“ poginiti od lakote. Tako izkorišča „Drava“ ne le delavce in delavke v tovarni, temveč tudi stariše, sestre, brate, žene in otroke teh delavcev in delavk. Sploh vleče dobiček iz celega kraja.

Ljudje so siromašni in je zato razumljivo, da se vsakdo prijemlje vsake prilike, kakor se potapljajoči prijemlje za vsako bilko. Če bi ti delavci in delavke imeli res toliko svojine, da bi od nje mogli živeti, tedaj bi se ne ponujali v delo „Dravi“. Na tak škandalozen način zlorablja siromaštvo delavcev in delavk in dajati jim za trudapolno njihovo delo tako umazane, mižerne beraške plače, to že nasprotuje vsakemu pojmu o človečnosti.

In še nekaj: Če hoče kak siromak dobiti dela v tovarni, se mora najpoprej priporočiti neki gospej nekega „višjega“. Ljudje v Zbelovu pa že vedo, da se pri gospej praznih rok ne opravi bogve kaj. Ako torej hočeš dobro opraviti, prinesi kako pišče, jajca, maslo; po zimi zaležejo klobase, špeh, prekajeno meso in sploh tako nekaj od prešiča, kajti gospa ta „višjega“ ima take reči silno rada. S prijaznim obrazom ti obljubi, da se bo zate zavzela, da boš sprejet. Tako med pogovorom ti kvečjemu še namigne, da rabi tudi orehe ali kaj družega. Tako je na tem božjem svetu. Če že družba sama na prav čifutski način delavce izkorišča, zakaj se bi ne mastila še gospa ta „višjega“ na račun uboge delavske pare! Malce je stvar sicer nesramna in tudi malce smrdi po korupciji, ampak dobljene dobrote iz grla ne lezejo, čeprav si jih je siromak moral odtrgati od ust.

Ravnatelj Lipovec se je spričo predloženih zahtev po regulaciji plač postavil na stališče negacije in preziranja. Mi si sodbo o njem prihranimo za pozneje. Trenotno zastopa glavnega rav-

natelja g. Križnica in to mu menda tako imponira, da je čutil potrebo pokazati kdo da je.

Naj bo uverjen, da nas ni preplašil. In če namerava svojo grožnjo, da bo tovarno zaprl, v resnici tudi izvesti, tedaj kar zapre jo naj. Zaveda pa se naj, da je po svetu treba več delavcev, kakor pa ravnatelj in ker je opazati tudi že hiperprodukcijo ravnatelj, zato naj bo vesel, da ima tako dobro mesto, če pa noče priznati, da ima tudi delavec pravico do človeka dostojnega življenja, se pa bo moral takemu priznavanju priučiti.

„Sloves, ki ga uživajo naši izdelki in sploh naša družba, si hočemo tudi v bodoče ohraniti,“ razglasa družba „Drava“, dobro, nikar pa naj ne pozablja, da bi brez delavcev tega slovesa ne bilo. To bi bilo lepo, da bi delavci ob velikanskih dobičkah morali lakote propadati. Če tega noče razumeti g. Lipovec, bodo to razumeli drugi; razumeti pa se bo moralo, za to garantiramo.

Ofenziva ameriškega velekapitala.

S sprejetjem in uveljavljanjem Dawesovega načrta je na počila delovnim ljudstvom Evrope, zlasti pa nemškemu, doba posrednega izkoriščanja s strani ameriškega velekapitalizma. Nemških reparacij, kakor vse kaže, ne bo plačevala v prvi vrsti težka industrija, marveč delovno ljudstvo, ki vojno ni zakrivilo in ki je v svetovnem metežu moralo doprinesiti največje žrtve na oltar — kapitalizma. Po evropskem časopisju gre sicer glas, da je z londonskim dogovorom rešeno eno izmed najtežjih vprašanj povojne Evrope, ali jasno je, da se je posrečila taka „rešitev“ skoro izključno na račun delovnega ljudstva. Nemška veleindustrija — njej na čelu veliki koncerni Stinnes, Krupp, Tyssen, A. E. G. in druge sopolisnice tzv. Micum-pogodb — je v zadnjih letih stalno izpodjedala socialne pridobitve nemškega delovnega ljudstva, predvsem pa je skušala odpraviti osemurni delavnik. To se ji ni posrečilo vse dotlej, dokler si s svojo sebično, a vseskozi porazno taktiko ni nakopala vsaj z dogledno dobo — kontrole in vpliva ameriškega velekapitalizma. Delovno ljudstvo je z uspehom branilo svoje pozicije. Sedaj pa pričinja doba trdih bojev za sleherno mrvico. Nemška buržuazija se je začela — z ozirom na njene obveznosti — otrsati osemurnega delavnika. Položaj je jasen: ameriški velekapitalizem se ni maral vtikati v zadeve na kopnem, dokler mu evropska kapitalistična buržuazija ne prizna pravice direktnega vpliva na ekonomsko življenje Evrope. Ker je nemški odpor „dobrohotno zlomljen“, so odprli ameriški bankirji svoje blagajne, da se ozdravi tista valuta, ki jo je nemški kapitalizem v svojem hipnem interesu sam uničil, misleč, da se bo na ta način ognil svojim obveznostim, oziroma jih prevalil na pleča delovnega ljudstva. Posledica je itak znana: srednji sloji so se malodane zrušili in proletarijat je bil potisnjen v obžambo. —

Z Dawesovim načrtom je bil izpremenjen način plačevanja reparacij. Obenem je fiksirana svota, ki jo ima Nemčija v določenem številu let odplačati, ne da bi se pri tem preko mere obremenilo njeno narodno gospodarstvo. V dejstvu pa, da je maksimum dajatvenih možnosti izčrpan, je zapopadena tragika nemškega delovnega ljudstva. Kakor rdeča nit, tako se vlečejo vsa prizadevanja nemških kapitalistov skozi nemško politiko samo v eno smer: zvaliti težino bremen na proletarijat.

Ameriški velekapitalizem je zadovoljen in si mane svoje roke. Sad je dozorel, treba ga je bilo samo — odtrgati. Z ve-

letokom dolarskih kreditov za evropsko „obnovo“ gre paralelno najintimnejša interesna skupnost med Wallstreet (njujorška borzizajska cesta) in kapitalističnimi centri Evrope. Skolebana evropska buržuazija je našla trdno oporo in naskok na socialne tekovine ni nič drugega, nego naravna posledica „obnovitvene akcije“, kakor si jo je pred dobrim letom zamislil g. Hugo Stinnes star.

Finančna diktatura Zedinjenih držav bo spočetka — in o tem zaenkrat ne more biti dvoma — rodila obilen in navidezno zdravi sad. Trgal ga vsekakor ne bo proletarijat: ne francoski, ne belgijski, ne laški, ne srbski, čeprav si je po izidu svetovne vojne zaslužil vsaj mali del dobrin, s katerimi se bo razdelila celokupna evropska buržuazija, ne oziraje se na „zmagovalce“ in „premagance“. Tako je ustvarjena skupna kapitalistična fronta. Težišče socialne borbe je prenešeno v evropsko ekonomsko področje, kjer se bo v doglednem času razvil najostrejši spopad med ameriškim velekapitalizmom in težnjami socialno revolucionarnega vzhoda. Tako vidimo, da je „evropska obnova“ ameriškim bankirjem zgolj sredstvo za doseg cilja. Udeležiti se eksploatacije evropskih virov se zdi finančnim mogotcem v Wallstreet premalo; njih pogledi so obrnjeni v silno naravno bogastvo Rusije. Pot v Rusijo pa jih ne vodi preko Velikega oceana. Tega ne dopušča Japonska, ki ljubosumno motri ves položaj in vsak moment izigrava v korist svojega neomejenega gospodstva. Preko Evrope se bo usmerila borba. In zato ni vseeno, kaj in kako misli o tej načelni stvari tudi krščansko-socialni proletarijat v Evropi.

Povdarjamo, da je Dawesov načrt s težavami najdena formula, kako ustaliti in medsebojno povezati interese svetovnega velekapitalizma. Izginila je psihoza nestalnosti v nasprotnem taboru. Ojačen v moralnem in materialnem pogledu, se pripravlja kapitalizem na splošno ofenzivo, ki bi imela pomesti z „nepotrebno navlako vseh socialističnih doktrin“. Kapitalizem hoče dokazati, da še ima dovolj moči vplivati proti volji proletarskih mas na njemu neljubi socialni razvoj. V Londonu je bil, žal, proglašen tzv. „Mehrwert“ kot izključni monopol mednarodnega velekapitalizma. Delovno ljudstvo se mora tega zavedati in odgovoriti z vztrajno protiofenzivo v obliki temeljite poglobitve svojih organizacij, kar velja še v posebnem oziru tudi za delavstvo v Jugoslaviji.

F. G.

Socialna politika.

Kaj pa bo s starostnim zavarovanjem?

Zakon o zavarovanju delavcev, ki velja za našo državo, ima svoje neutajljive vrline v primeroma dobrih dajatvah in pa — ker predvideva tudi uvedbo starostnega in invalidnega zavarovanja. Ko se je zakon o zavarovanju delavcev obravnaval v narodni skupščini, se je povdarjalo: jugoslovanski proletarijat ima pravico tudi do starostne in invalidne preskrbe. Ker pa bo zahtevala že izvedba, oziroma popolna reorganizacija bolniškega in nezgodnega zavarovanja najboljše in najdalekosejšo izpremembo v poslovanju socialno-zavarovalnih institucij, zato naj se z izvedbo starostnega zavarovanja za dve ali tri leta počaka, pa naj se v zakonu določi zadnji rok, da se i starostno zavarovanje v smislu zakona o zavarovanju delavcev izvede.

Da ne bo nobenih izbegavanj, nobenih zavijanj, povdarjamo: izvedba starostnega zavarovanja se je odložila do najkasneje prvega julija 1925 vsled tega, ker je v prvih povojnih letih manjkalo izvežbanega osebja, uvedenega socialno-zava-

rovalnega aparata, ker ni bilo na razpolago primernih prostorov in poslopij, skratka: *tehnični in organizatorični razlogi in nedostatki so velevali, da se starostno in invalidno zavarovanje izvede šele ob poznejšem, kasnejšem terminu.*

Ta termin je v zakonu določen s prvim julijem 1925. Prvega julija prihodnjega leta morajo nosilci zavarovanja po zakonu pričeti z izvajanjem starostnega in invalidnega zavarovanja. —

Sedaj pa vprašamo: so se li tudi samoupravna zastopstva v okrožnih, predvsem pa v osrednjem uradu za zavarovanje delavcev, v katerih imajo tudi delojemalci svoje polovično zastopstvo, zavedali, da je treba za izvedbo starostnega in invalidnega zavarovanja pravočasno in vestno pripravljati vse one tehnične in pomožne mere, ki so v letu 1920 onemogočale takojšnjo in popolno uveljavljanje zakona o zavarovanju delavcev.

V interesu stvari in v zavesti dolžnosti, ki jo čutimo do delavskega razreda in delavskega življenja, moramo reči: Doslej se samoupravni organi za starostno in invalidno zavarovanje še niso prav nič brigali. Doslej samoupravni organi še niso ukrenili nobenih mer, ki bi upravičevale najskromnejše upanje, da bodo nosilci zavarovanja vsaj v juliju prihodnjega leta sposobni, pričeti tudi z zavarovanjem delavcev za starost in onemoglost.

To, sicer neprijetno ugotovitev pribijamo danes, pribijamo jo pravočasno, opozarjajoč najnujnejše in najenergičnejše, da se zastopniki delojemalcev v ravnateljstvih okrožnih uradov in v ravnateljstvu osrednjega urada brez odlašanja postavijo na stališče: osrednji urad mora takoj začeti s predpripravami za izvedbo starostnega zavarovanja.

Predaleč bi zašli, če bi utemeljevali nujnost in važnost starostnega zavarovanja. Rečemo le: to, organizatorično delo za izpolnitev, za izboljšanje socialnega zavarovanja je važnejše, kot pa stalno na dnevnem redu raznih ravnateljskih sej nahajajoča se vprašanja o prevedbah, premestitvah. Naj rešujejo upravitelji, ravnatelji upravna vprašanja, samoupravni organi pa naj iniciativno sodelujejo in streme, da se socialno zavarovanje kar najbolj izpopolni. Za delavca je važnejše vprašanje, če se bo starostno zavarovanje izvedlo, kakor pa vprašanje, kje se kapitalizirane vsote nezgodne panoge nalagajo. —

Zakaj zahtevamo, da se začne takoj s predpripravami za starostno zavarovanje?

Zavedamo se, da se starostno zavarovanje ne bo uvedlo brez boja in ne izvedlo brez najodločnejšega, enotnega napora delavskega razreda. Vsaj bo kapitalistični razred z vsemi kalibri uveljavljal svoje stališče in odklanjal uvedbo starostnega zavarovanja, češ, da bo postala naša industrija vsled te nove socialne obremenitve za konkurenčni boj nesposobna.

Sedaj pa pomislimo: Delodajalci bodo odklanjali uvedbo starostnega zavarovanja tudi s tem, da itak niso izvršene predpriprave in da itak okrožni uradi in osrednji urad ne morejo, niso v stanju izvesti starostnega zavarovanja.

Ta, drugi argument bo kapitalistični razred nedvomno uveljavljal, če se zastopniki delojemalcev ne bodo brez odlašanja polotili z vso resnostjo, da se vsaj do prihodnjega julija završe vse za izvedbo starostnega zavarovanja potrebne predpriprave.

Starostno zavarovanje ne sme ostati samo na papirju zato, ker niso samoupravni organi vršili svojih dolžnosti. Da delodajalci ne bodo uspeli s trditvijo, da bi industrija prispevkov za starostno zavarovanje ne zmogla, za to bo pa de-

lavski razred skrbel. Mizarji in lesni delavci bodo stali v boju za starostno zavarovanje v prvih vrstah in bodo storili vse, da bo vsaj prihodnjega julija tudi v Jugoslaviji uvedeno starostno zavarovanje.

Po hlevih in kozolcih onemogli delavci ne bodo več umirali. Od hiše do hiše onemogli delavci ne bodo več bežali. Starostno preskrbo zaslužijo z dolgoletnim stradanjem, dolgoletnim težkim in slabo plačanim delom in garanjem.

I. T.

Zavarovanje brezposelnih.

Prvega meseca septembra je stopil na Poljskem v veljavo zakon o zavarovanju brezposelnih. Podvrženi so zavarovanju delavci in delavke v starosti nad 18 let, nameščeni v industrijskih, trgovskih, transportnih, rudniških in drugih podjetjih, ako šteje podjetje najmanj šest delavcev. Izvzeti so duševni delavci in sezonski, ki delajo manj nego deset mesecev na leto. Zavarovalni doneski znašajo 2 odst. izplačane mezde in se porazdele na delojemalca in delodajalca na ta način, da se četrtnina doneska, t. j. $\frac{1}{4}\%$ vsakovrstne mezde odtegne, tri četrtnine doneska, t. j. $1\frac{1}{4}\%$ pa plača delodajalec iz lastnega.

Predpogoji za podporo brezposelnim so: 1. Najmanj 20 tednov trajajoče nameščenje zadnje leto pred nastopom brezposelnosti; 2. prijava pri posredovalnem uradu tekom štirih tednov od dneva, ko je nastopila brezposelnost; 3. potek desetih dni od izvršene prijave. Podpora znaša za samca 30%, za brezposelnega, ki skrbi za družino dveh oseb, 35%, pri skrbi za pet oseb 40% in nad pet oseb 50% zaslužka. Vendar pa se pri plačevanju zavarovalnih zneskov kakor tudi pri izplačevanju podpor mezde nad 5 zlotyh ne upoštevajo. Podpore se izplačujejo 13 tednov in izjemoma delovno ministrstvo lahko podaljša dobo na 17 tednov.

Osemurni delavnik v Perziji.

Na iniciativo Mednarodnega urada za delo v Ženevi je pričela tudi Perzija z uvajanjem socialne zakonodaje. V Teheranu je bila izdana naredba, ki izenačuje že obstoječe predpise glede zaščite žen in otrok v industriji, ter označuje starost, pod katero se otroci ne smejo zaposliti. Delovni čas določuje naredba na osem ur. Podzemski in vlažni prostori se ne smejo porabljati kot delavnice. Okna delavnic morajo biti obrnjena proti zapadu, uvede se mesečni higijenski pregled. Vsako kršenje teh odredb se kaznuje z globami ali zaporom do 20 dni.

Vsa znamenja kažejo, da Azijati bodo nas „kulturne Evropejce“ v socialnopolitičnem oziru kmalu prekosili.

Zaključek mezdnega gibanja lesnih delavcev na Dunaju.

Ravnokar so lesni delavci na Dunaju zaključili svoje mezdno gibanje. Podjetniki so se posluževali vseh mogočih sredstev, samo da se vsakojako povišanje plač zavleče ali pa celo onemogoči. V to svrhu so se delodajalci posluževali zlasti razprave, kako bi se prišlo v okom brezposelnosti. S tem so hoteli lesnim delavcem pot do zvišanja sploh odrezati. To nakano delodajalcev pa so zastopniki delavcev pri razpravi preprečili s tem, da so se postavili na stališče, da se mora najprej razpravljati o zvišanju plač. Ko so podjetniki zahtevo po zvišanju plač odklonili, so se zastopniki delavcev poslužili neke točke, ki jo vsebuje veljavni delovni ugovor oziroma pogodba in ki v slučaju nesporazuma predvideva odločitev

razsodišča. Vseeno so podjetniki še poskušali s taktiko zavlačevanja. Organizacija podjetnikov je namreč razposlala svojim članom vprašalne pole, ki so vsebovale devet vprašanj, med katerimi je glavno bilo vprašanje, če se strinja s povišanjem plač za 15 odst., kakor so to zahtevali delavci. Ko je prišlo do razprave pri razsodišču, so se izgovarjali, da vse vprašalne pole če niso bile vrnjene in da je treba počakati, da bodo vsi člani njihove organizacije te pole vrnili, na kar se bo še le pokazala jasna slika stališča, ki ga napram vprašanju povišanja plač zavzemajo delodajalci. Predlogu podjetnikom, da se razsodba odloži, je razsodišče prvotno tudi ugodilo.

Pri drugi razpravi so zastopniki delodajalcev vprašali predsednika senata, če so sploh primorani priznati pravdorek razsodišča in kakšne pravne posledice bi nastale za nje, ako pravdorek ne priznajo. Odgovora niso bili veseli, kajti predsednik jim je dejal, da po določbi veljavne delovne pogodbe pravdorek priznati morajo, in da bi se kako morebitno odklonilno stališče moralo smatrati kot kršitev pogodbe. Po tej izjavi so zastopniki delodajalcev prosili za prekinitev razprave, da se bodo mogli posvetovati, da jim bo dana možnost zavzeti na izjavo predsednika razsodiščnega senata svoje stališče. Predsednik je prošnji ugodil, na kar so se odstranili. Ko so se zopet vrnili in se je razprava zopet nadaljevala, so izjavili, da se pravdoreku razsodiščnega senata uklonijo. Svojo srečo pa so poskusili še enkrat. Senatu so se trudili dokazati, da lesna industrija nikake nadaljnje obremenitve ne prenese. Zatrjevali so tudi, da je lesna industrija v tekočem letu svojemu delavstvu že povišala plače za 14 odst. To je dokaz — so menili — da se je položaj delavstva upošteval, bilo je največ, kar se je moglo storiti.

Sploh ni bilo dokazovanja, da plač zvišati ne morejo, ne konca ne kraja. Razume se, da zastopniki delavcev odgovora gospodom niso ostali dolžni. Po končani razpravi se je podal senat na posvetovanje, na kar je predsednik senata razglasil razsodbo, po kateri delodajalci lesne stroke celega Dunaja vsemu delavstvu, ki jih navaja delovna pogodba — to so vsi mizarji, tapetniki, pletarski delavci, orglarski in klavirski delavci — dolžni zvišati plače za 5%, pričenši s 1. septembrom 1924. Zastopniki delodajalcev kakor tudi zastopniki delavcev vzeli razsodbo na znanje.

Dunajski sodrugi so potemtakem brez stavke izvedli mezdno gibanje, kar je gotovo velike vrednosti.

Tako daleč v Jugoslaviji še nismo, da bi o veljavnosti delovnih pogodb in pa o potrebi zvišanja plače med pogodbeno dobo razsojali razsodiščni senati.

Borza.

V Ljubljani je pričela „borza za blago in vrednote“ svoje delo 18. avgusta t. l. V dnevnikih časopisih med borznimi poročili čitamo tudi odslej borzne cene iz ljubljanske borze.

Kaj je borza? Če človek, ki pozna ustroj in smisel „borze“, posluša: kaj in kako neuki ljudje govorijo o poslovanju borz, se mora večkrat smejati in — čuditi. Smejati se mora, ker so nazorji o borzi včasih prav smešni, češ, na borzi se igra kot v kakih igralnicah za denar, ali na borzi se hazardira, radi česar se je varovati borze na vso moč itd. Čuditi pa vsled tega, ker borze že zelo dolgo obstoje in ljudje še tako malo poznajo bistvo te gospodarske ustanove.

Borza je tržišče, kjer se kupuje in prodaja blago in vrednote s pomočjo borznih mešetarjev in pod nadzorom

borzne uprave ter državnega komisarja. Na borzi trgujejo z blagom in vrednotami. Na borzi se določa cena blagu in vrednotam. V velikih mestih — kot je Dunaj — je borza deljena: na borzo s poljedelskimi pridelki, na borzo za les in na borzo za vrednote. V Ljubljani je borza za les in za papirje (brez dovoljenja za kupčevanje z devizami). Istotako je novosadska borza. Borzi v Zagrebu in Beogradu sta popolni.

Kdor se hoče posluževati borze in jo posecati kot prodajalec ali kupec, mora postati njen član. Borza je tedaj združanje trgovcev, industrijcev, producentov, bankirjev in posredovalcev, ki sklepajo pod oblastno kontrolo kupčije na določenem mestu. Njih zaključki nosijo podpis borze. O svojem delu izdajajo borze točna poročila, ki jih imenujejo „borzne tečajnice“. V dnevnikih čitate tudi skoro vsak dan taka poročila, ki naznanjajo čitateljem in občinstvu sploh, po kaki ceni se je blago na borzi ponujalo, po kakšni ceni so ga kupci hoteli kupiti in po kaki ceni so ga kupili.

V časopisu beremo n. pr.: drva bukova: denar 28 Din, blago 29 Din, zaključek 28 Din. Ali pa: pšenica domača: 375 Din denar, 380 Din blago, zaključek 376 Din. Ali pa: delnice Trbovlje: denar 480 Din, blago 485 Din, zaključek 485 Din. Kako je to razumeti? — Kupci so ponujali (denar) za drva 28 Din per 100 kg, lastniki drv (blago) so hoteli 29 Din, zedinili pa so se na kupčiji 28 Din, ki je bila cena za zaključek tistega dne. Ali pa pšenico so ponujali: sto hl po 380 Din, kupci so dajali za njo le 375 Din, zedinili so se pa za ceno 376 Din za 100 hl. Delnice Premogokopne družbe Trboveljske so se ponujale za 485 Din (čeprav je nominalna vrednost, to je vrednost ob izdanju bila 100 gld., oz. 50 Din), kupci so nudili 480 Din, končno pa so se kupčije le sklenile po 485 Din za komad. (Op. Dividenda je lani znašala pri trboveljskih delnicah 25 Din po komadu, tedaj 50% po nominalni vrednosti, po borzni pa komaj 5 odstotkov!)

Borza je barometer cen. Pogled na borzna poročila te pquči: po čem je blago v Ameriki, v Angliji, v Parizu ali pa — v Moskvi. Tudi v sovjetski Rusiji obstoje še borze, ker so pač važne in prepotrebne gospodarske ustanove, brez katerih bi seve trgovina bila precej bolj riskantna nego je. Borza regulira ponudbe in zahteve. Zaključne cene so merilo tistega dne.

Poznamo pa tudi „borze dela“. Pod tem imenom označujejo razni narodi urade „posredovalnice za delo“, kjer delodajalci iščejo delavcev in delavci dela. Borza je tedaj uradni posredovalec med potrebo in ponudbo.

Da so „borze“ med ljudmi na „slabem glasu“, je vzrok, da se tudi borze včasih izrabljajo v špekulativne svrhe kot vse v kapitalistični družbi. Pripeti se, da nastane na celi borzi tzv. „hosa“ ali pa „besa“, to se pravi: cene kaki vrednosti za blago začno z neznansko hitrostjo padati (besa) ali stopati (hosa). Takrat je po navadi vmes špekulacija s kakimi grdimi nameni. No, prava uprava borze kmalu napravi temu konec, ker namen borze ni in ne sme biti špekulacija.

Tudi so med ljudmi še spomini na marsikak polom, ki so ga pred leti povzročile tzv. terminske žitne kupčije na borzi. Včasih so špekulanti kupovali ali prodajali blago, zlasti žito na tzv. termin: v marcu za september. Ob terminu pa je seveda po navadi bil velik polom, ker so bile prečesto cene povsem drugačne kot so mislili špekulanti.

V bistvu pa je borza uradni posredovalec med ponudbo in potrebo. Kupčije sklenjene na borzi podpadajo posebnemu „borznemu sodišču“, ki sodi zelo hitro brez zavlačevanja. Borzna tožba je v 14. dneh končana; tozadevna tožba na red-

nem sodišču pa traja po več mesecev in je silno draga vsled kolkov in drugih pristojbin.

Curiška borza je velikega pomena za kurz dinarja. Vrednost denarja stopa s potrebo in pada s ponudbo. Tudi tu kvarno vpliva špekulacija. „Konzument“.

Preganjanje strokovnih organizacij na Finskem.

Da strokovne organizacije tudi na Finskem nimajo postlano na rožicah, nam najboljšo dokazuje nastopna sličica tamošnjih razmer. Tako so na primer na severnem Finskem pri lesnoindustrijskih podjetjih zaposleni delavci 2000 po številu leta 1922 sklenili stopiti v stavko. Povod za ta sklep so dale, kakor običajno, nezadostne plače. In kaj se je zgodilo? Policija je stavko lesnih delavcev proglasila kot politično, aretirala je predsednika okrožne strokovne komisije in predsednika strokovne komisije na Finskem ter proti obema in še proti nekaterim udeležencem na stavki naperila obtožbo radi — veleizdaje! Prva inštanca je obtožbo kot neutemeljeno sicer zavrnila in samo enega izmed obtožencev radi nekega baje revolucionarnega govora obsodila na leto dni zapora. Najvišji sodni dvor kot apelacijska inštanca je med tem prišel do drugega nazora in je enega obtoženih obsodil na leto dni ječe, dva na poldrugo leto, enega na dve leti in enega na tri leta ječe! Poleg tega je najvišji sodni dvor vse obsojene obsodil še na tri do osemletno zgubo državljanskih pravic. Predsednik finske strokovne komisije je bil obsojen na tri leta in dva meseca ječe!

Značilno je to, da je policija proglasila, da je sedanja forma strokovnih organizacij državi nevarna! Še bolj značilno pa je, da sta na tako drakoničen način obsojenega predsednika okrožne in državne strokovne komisije lesnim delavcem pred stavko odsvetovala.

Strokovne organizacije na Finskem se opravičeno boje, da bodo oblasti porabile to obsodbo za povod za splošno preganjanje z namenom, da vsako delovanje strokovnih organizacij zatro. Predsedstvo finske strokovne komisije se je v ti zadevi pritožilo na mednarodni urad dela v Ženevi ter ga je kot organ društva narodov, pri katerem je tudi Finska včlanjena, zaprosilo, da izvrši primerne korake, da se finskim delavcem ne bo delalo zaprek pri njihovem organizatoričnem delovanju.

Načrt popolne razorožitve Danske.

Aprila meseca t. l. je Danska podobno kakor Anglija in Francija dobila levičarsko vlado. V zbornici imajo socialisti 55 poslancev in imajo s pomočjo radikalov večino dveh do treh glasov. Vlada je samo socialistična pod predsedstvom Stauninga. Z ozirom na svojo malo večino se je vlada izpočetka ogibala dalekosežnih reform. Zdaj pa je sklenila naravnost senzacionalno reformo: Hoče namreč dansko armado in mornarico popolnoma odpraviti in ne samo reducirati. Tozadevni zakonski načrt pride kmalu pred poslansko zbornico. Če se sprejme, izgine seveda tudi vojni minister Rasmusen, bivši stavec in žurnalista, ki predlaga sam svojo odstranitev.

Dozdaj vlada na Danskem splošna vojna obveznost, novinci se vežbajo 5, 8 in 12 mesecev in se kličejo k dvem vojaškim vajam po 28 dni. Mobilizirana armada šteje 3 pe-

hotne divizije, 3 topniške polke, 3 konjeniške polke in 4 tehnične bataljone. Mornarica obstoji iz 57 ladij in 3000 mož.

Razorožitveni načrt vojno upravo in admiraliteto popolnoma odpravlja. Ostane samo 7000 obmejnih stražnikov in orožniški zbor, vsi prostovoljci, ki se obvežejo, da bodo državi 12 let na razpolago, se pa skličejo samo ob izrednih prilikah, potem ko absolvirajo štiriinpolmesečno šolo; 250 novincev bo vedno v službi. Varnostna straža semkaj ni všteta. Od mornarice ima ostati samo 1 obrežni branilec, 5 malih ladij za ribiško nadzorstvo, 2 aeroplana, 3 motorni čolni in ena stražna ladja. Torpednih ladij in podmornic nobenih; pa tudi ladje, ki še ostanejo, ne bodo imele ne min, ne torpedov.

Na ta način se bo proračun za deželno obrambo znižal od 60 milijonov danskih kron na 11. Odpravo armade in mornarice utemeljuje vlada s tem, da se spričo napredka moderne vojne tehnike tako male države, kakor je Danska, sploh ne morejo braniti in da zato obrambne sile za slučaj vojne nimajo več nobenega pomena.

S tem razorožitvenim načrtom Danske niso zadovoljne velike sile, zlasti Francija, ki se boji, da ne bi Nemčija mogla Danske brez vsakega odpora v enem dnevu zasesti, ako zopet izbruhne svetovna vojna. Država brez obrambe neha sploh biti suverena, modrujejo francoski listi, in to je stvar, ki globoko zadeva vso ostalo Evropo. Upajo tudi, da močna opozicija v poslanski zbornici prepreči uzakonitev tega načrta. Na vsak način bo načrt zadel na resne težkoče v senatu, ki je bil te dni izvoljen in v katerem so socialisti dobili neznatno večino dveh glasov, dočim je vse drugo konservativno in razorožitvi nasprotno.

Shodi.

Podružnica lesnih delavcev Črna v Mežiški dolini sklicuje na nedeljo dne 12. oktobra 1924 shod s sledečim dnevnim redom: Volitev delegata za glavno skupščino in raznoterosti. Vsi člani Mežiške doline so vabljeni, da se shoda zanesljivo udeležijo. Čas in prostor bo članom označil podružnični odbor.

Podružnica Milanov vrh sklicuje shod lesnih delavcev na soboto dne 11. oktobra 1924 zvečer. Sodrugi, udeležite se shoda vsi. Dnevni red kakor v Črni.

Stari trg pri Rakeku. Shod podružnice lesnih delavcev se vrši v nedeljo dne 12. oktobra 1924 ob pol 2 popoldne. Dolžnost sodrugov v Starem trgu je, da se napovedanega dne shoda udeležijo polnoštevilno. Dnevni red kakor v Črni in Milanovem vrhu.

Zaprti so sledeči kraji.

Karlovac. Mizarji tvrdke Vučkovič stavko nadaljujejo, Ne hodite v Karlovac.

Caprag. Pri lesnoindustrijskem podjetju tvrdke Drach delavstvo stavka, ker mu tvrdka ni hotela priznati potrebno povišanje plač. V stavki se nahaja več sto delavcev. Ne pustite se zvabiti v Caprag.

Sisek. Vsled plačilnih diferenc so mizarji v Sisku stopili v stavko. Nihče izmed mizarjev ne potuj v Sisek.

Mitrovica. Mizarski tvrdki Tatič in Borota ste izprli svoje mizarje. Število izprtih je 53. Vzrok izprtja je ta, ker

se mizarji niso hoteli ukloniti volji delodajalcev, da bi priznali podaljšanje delovnega časa in pa znižanje plač. Noben mizar naj ne potuje v Mitrovico.

Veliki Bečkerek. Stavka mizarjev se nadaljuje. Stavkuočih je 80. Nihče ne sme stavkujočim pasti v hrbet.

V Zagrebu stavkajo delavci lesnoindustrijskega podjetja „Drvenje“.

Dopisi.

Iz Starega trga pri Ložu. Kakor od povsod, odhaja tudi iz naše doline mnogo mladeničev s trebuhom za kruhom — v Francijo. Po drugih glavarstvih se ne stavi tem delavcem nobenih ovir, dobe knjižico, te podpiše v Ljubljani francoski konzul, pot jim je odprta. Vse drugače je pri nas v našem glavarstvu. Prošnje za dovoljenje romajo od Poncija do Pilata po več mesecev, nazadnje se pa po več mesecev čakanja da pri glavarstvu migljaj od najmerodajnejše osebe — naj pošljejo dokumente ekspres v Beograd na naslov: Gospodin odvetnik dr. Olipovič — za socialpolitično oskrbo — prilože naj 20 Din (!) za trud, pa mora biti rešeno najmanj v sedmih dneh. Osem ali devet delavcev je tako napravilo in sedaj čakajo. Čudno se nam zdi, da morajo romati take prošnje v Beograd samo iz našega glavarstva. Opozorili bi radi ministra za socialno politiko na tega odvetnika „dr. Zaradoviča“. Drugim fantom se je pa reklo: „Kaj vam je sila hoditi v Francijo, saj dela gospod Kovač fabriko — potrebuje delavce.“ Kaj pa, ko bi bil temu zavlačevanju namen, dobiti gospodom par cenjenih delavcev, katere bi izkoriščali radi velikega števila ponudnikov-delavcev, ker slišali smo tudi, da se na tej parni žagi že zadnji teden zmanjšuje plača za uro, češ, se mi hodi vedno dosti delavcev ponujat. Zakaj romajo le naše prošnje v Beograd?

Vsi so enaki, namreč delodajalci, naj so to Slovenci ali Nemci, vsak se skuša okoristiti na račun delavcev. Začetkom tega leta je tvrdka Brandl v Mariboru, ki izdeluje klavirje, pridobila nekega specialista za izdelovanje koncertnih klavirjev, zaposlenega v Hanovru v Nemčiji za to, da pride v Maribor in stopi pri njej v delo. V pismih, ki jih je pisala tvrdka Brandl pomočniku, mu je dajala navodila, kaj si mora vse preskrbeti, da mu bo dopotovanje v Jugoslavijo dovoljeno. Predno je bilo vse urejeno, to se pravi predno so bili preskrbljeni vsi mogoči dokumenti, vizo jugoslovanskega konzulata, dovoljenje avstrijskih oblasti, da sme potovati preko avstrijskega teritorija, in predno je preskrbela tvrdka Brandl pomočniku dovoljenje za bivanje v Jugoslaviji, je poteklo precej časa. Končno je bilo vendarle vse rešeno in pomočnik — specialist je pripotoval. Zanimivo je, kako je tvrdka Brandl v svojih pismih pomočniku bivanje in delo v Mariboru slikala v rožnatih barvah. V svoji delavnici, je pisala, je preje izdelovala le orgle, pozneje se je lotila izdelovanja pijanin in ker je po njenih izdelkih stalno povpraševanje, se njen obrat razvija. Lotiti se hoče sedaj tudi izdelovanja koncertnih klavirjev. V ta namen bi ji pa on kot specialist dobro došel. O Mariboru je tvrdka pomočniku poročala, da je lepo mesto, v katerem se večinoma le nemško govori, vsled česar se bo v njem počutil jako prijetno. Pomočnik pa kot pameten človek ni povpraševal po lepotah Maribora, hotel je v prvi vrsti le vedeti, kakšna bo plača in kako se bo z njo živel. Predvsem pa je hotel vedeti, če mu tvrdka povrne vse stroške, ki jih bo imel s potovanjem. Tvrdka mu je na to v vsakem poznejšem pismu zagotavljala, da mu bo zlasti ob početku dokler se ne ydomači

šla vsestransko na roko, da mu v polnem obsegu povrne vse potne stroške in ako želi, mu nakaže nekaj predujma. Pomočnik je prišel in izkazalo se je, da je res mojster v svojem poslu. Izkazalo pa se je tudi ob enem, da je tvrdka Brandl svojo besedo, ki jo je dala pomočniku črno na belo, snedla! Stroškov je namreč pomočnik imel z vsem, kar je bilo v zvezi s potovanjem, 4515'50 Din, tvrdka pa mu je za vse skupaj odštela 1580 Din! Ostanek 2935'50 mu izplačati noče. Kakor je to pri Nemcih razumljivo, je pomočnik strokovno organiziran in tako bo tvrdka Brandl imela pred sodiščem priložnost dokazati, na kakšen način bi bilo mogoče z vsemi mogočimi stroški zvezano potovanje iz Hanovra v Maribor s 1580 Din.

Ta slučaj jasno dokazuje, na kakšen nesoliden način zvaljajo nekatere tvrdke inozemske delavce v Jugoslavijo.

Radovedni smo, kakšno stališče bo v tem slučaju zavzelo sodišče.

Razno.

V Kranjski gori je po noči od 22. na 23. septembra t. l. pogorela žaga lesnega trgovca Justina iz Ribnega pri Bledu. Zgorela je tudi vsa zaloga lesa.

Pri Ptujju je pogorela parna žaga posestnika Brica.

Dne 19. septembra 1802 je bil rojen Ludvik Košut, poznejši voditelj Madžarov. Košut se je zlasti odlikoval v borbah Madžarov za samostojnost proti Avstriji, ter proglasil Ogrsko za samostojno in od Avstrije popolnoma neodvisno državo. Za ta svoj revolucionarni čin je bil Košut obsojen na smrt, rešil pa se je z begom v Italijo. Avstriji je pomagala potlačiti vstajo Madžarov Rusija. Brez pomoči Rusov bi se bilo Avstriji takrat slabo godilo. Še le potem je nastal takozvani dualizem. Umrl je Košut leta 1894.

Dne 20. septembra 1870 so Italijani zasedli Rim in s tem napravili konec posvetnemu kraljevstvu papeža. Veliko vlogo so pri zrušitvi papeževine igrali tudi Francozi. Koncu papeževine države je sledilo zedinjenje Italije. K zedinjenju so prispevali mnogo prostovoljci pod vodstvom Garibaldija.

Dne 22. septembra 1792 je narodni konvent v Parizu proglasil Francijo za republiko.

Dne 22. septembra 1862 je ameriški predsednik Abraham Lincoln proglasil odpravo suženjstva.

Dne 27. septembra 1825 je med Stoekfonom in Darlingtonom na Angleškem zdrdrala prva prava železnica.

Edino

**nadomesti in pre-
kosi okus in redil-
nost mesa v hrani.**

Lastnik in izdajatelj „Osrednje društvo lesnih delavcev“ v Ljubljani. Odgovorni urednik Kavčič Tomaž. — Tiskarna J. Pavliček, Kočevje.